

FUNCTION OF THE STATE

Assist. Prof. Ivelin Velchev, PhD

Faculty of Law, Public Law

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: 0889 261 356

E-mail: ivelchev@uni-ruse.bg

***Abstract:** Every state exists to be a means to an end. The specific meaning of the state is to preserve the integrity of society and ensure its development. In order to achieve this, the necessary public relations are established and arranged in the state, they receive organizational expression and are transformed into functions. These are the natural functions of the state. With the natural development of society, new relations, new institutions are established. Thus, along with the natural functions, new ones are formed, which we define as organizational functions.*

***Keywords:** State, Sovereignty, Function, Organization*

ВЪВЕДЕНИЕ

Дефинирането на понятието функции на държавата, разкриването на тяхното съдържание и видове е предмет на дискусии и днес. В научната литература се използват различни определения, някои от които диаметрално противоположни.

Понятието „функция” произлиза от латински и в буквален превод означава „изпълнение, осъществяване”. То се разбира в два смисъла.¹⁸

В широк смисъл се приема като устойчив способ за активно взаимоотношение между обектите, при който изменението на един обект води до изменението на друг. В този смисъл „функция” се разбира като взаимовръзка и взаимодействие между обектите. Например в математиката понятието има значение на променлива величина, която се изменя в зависимост от друга величина.

В тесен смисъл понятието функции се използва в социологията. За целите на нашето изследване ние ще използваме следното разбиране, използвано в социологията, за понятието функция: ролята изпълнявана от субектите на социалната система в нейната организация като цяло, при осъществяване на целите и реализация на интересите на социалните групи.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Дюги разграничава следните функции на държавата: законодателна, правосъдна и административна.¹⁹ Чрез законодателната функция държавата формулира правни норми, създава закона, който се налага на всички, управляващи и управлявани. Чрез правосъдната функция държавата се произнася върху нарушението на обективното право.²⁰ Чрез административната функция държавата създава субективни юридически положения или издава актове, които са условие за пораждање на едно законово или обективно положение.

В своя труд „Право на съвременната държава” Йелинек пише, че функциите на държавата са едни от най-важните елементи в изграждането на цялостно учение за държавата. Подобно на Дюги възприема държавните функции само в техния строго ограничен юридически смисъл като законодателни, изпълнителни и съдебни. За Йелинек те не могат да бъдат разделени по отделни области на управление. Разграничаването на пет велики области

¹⁸ Шамов, М., Социалната държава – теоретико правно изследване, София, 2013, с.55.

¹⁹ Баламезов, Ст., Общо учение за държавата, Софи-Р., 1993, с. 28.

²⁰ Вж. пак там.

на управление – външни, вътрешни работи, военни, финансови и правни е определяне на задачите, които държавата си е поставила, а не са нейните функции.²¹

Йелинек разграничава функциите на държавата на материални и формални. Материалните функции, според него, са основните направления на държавната дейност. „Материалните функции обуславят дейността на държавата, осъществявана за постигане на поставените от нея цели”.²² Материалните функции на държавата са три:

- Законодателни – законодателство, създаващо абстрактни правни норми, регулиращо множество случаи или индивидуални състояния;
- Съдебни – съдът установява в отделните случаи неизвестно или спорно право, правно състояние и правни интереси;
- Управленски – управление, което разрешава конкретни задачи съгласно правните норми, установява техните граници.²³

Йелинек приема, че освен нормалните функции, съществуват и извънредни държавни функции. Става въпрос за времето, през което държавата е във война. Воденето на война не може да се приеме като акт на държавно управление, тъй като липсва безусловно необходимият империум, който да обезпечи правовия вътрешен ред. Войната макар и ограничена от международни договори, все пак стои извън контрола на държавната власт, а и самата същност на държавата повече или по-малко е поставена под въпрос.²⁴

В българската правна литература въпросът за функциите на държавата не е разглеждан подробно. Стефан Киров, Михаил Поповилиев, Любомир Владикин засягат този въпрос, но те схващат функциите на държавата, като юридически форми на упражняване на властта.

М. Поповилиев в своя труд „Нравственост, право и държава”, пише че основната цел на държавата е общото добро.²⁵ То трябва да бъде предмет на общи, дружни усилия. Това добро е общо, защото то е за всеки. За постигане на своята цел, общото добро, държавата изпълнява следните функции: „почитане на индивидуалните права”, „да не би силата да бъде употребена против някое право и в полза на един интерес”, „за да може самата власт да се произнесе по въпроса за правото”.²⁶

Стефан Киров разглежда държавата като политическа организация. Организация създадена да отговаря на определена цел, която е обща и отговаря на всички цели на общежитието.²⁷ Материалното съдържание на политическата организация се дава от целите и нуждите на общежитието. За него основна цел на държавата е задоволяване на общите нужди. Според него държавата има две задачи: запазване на обществения ред и външна безопасност, които според нас са именно функциите и.

Любомир Владикин използва властническия подход при определяне функциите на държавата, изхождайки от функционалната и страна – държавната власт. За него функциите са главните основни способности за осъществяване на държавната власт. Владикин подчертава, че има предвид юридическата дейност на държавата. И недвусмислено признава: „Ние съзнателно отстраняваме социалните, културните и стопанските държавни функции и ги преращаме към главата за целта или задачите на държавата, макар че и те имат известно правно основание и се проявяват в правно установени норми”.²⁸

²¹ Еллинек, Г, Общее учение государство, Ц. Петербург, Юридического книжного магазина Н.К. Мартънова, 1908, с. 447.

²² Пак там с. 449.

²³ Пак там с. 450.

²⁴ Пак там с.447

²⁵ Поповилиев, М, Нравственост, държава и право, Търново, 1900, с. 95

²⁶ Пак там с.132 и сл.

²⁷ Киров, Ст., Общо държавно право, София, 1930, с. 15.

²⁸ Вж. Владикин, Л., Организация на демократичната държава, София, 1937,

Според Лъчезар Дачев, функционалното съдържание на държавата включва три компонента: обществени отношения; дейности, чрез които те се осъществяват и социална структура (функционални звена). Основните сфери на дейност – стопанска, социална и защитна, са обективно присъщи на човешкото общество и са обособени още в додържавно състояние. Държавата не ги създава. Като организация тя поддържа съществуващите обществени взаимодействия в нова система, която надгражда естественото (додържавното). Така в и чрез държавата се обособяват и подкрепят необходимите обществени отношения, които се осъществяват от и в дейността на организацията като цяло. По този начин обществените дейности в трите сфери получават организационен израз и се трансформират във функции. Това са естествените функции на държавата, защото произтичат от природата на човешкото съществуване.²⁹

Изпълнението на функциите в съвременната държавата се възлага на държавните органи, техните длъжностни лица, държавните учреждения. Те са главните субекти реализиращи държавните функции. Това обуславя характера на държавните функции, които притежават следните черти:³⁰

- Функциите на държавата се съдържат в нормативни актове. По този начин се установява компетенцията и пълномощията на държавните органи, които са свързани с тяхното изпълнение. Това определя тяхната юридическа природа и съдържание.
- Реализацията на функциите е гарантирана от страна на държавата с това число и с помощта на държавна принуда. Това определя публично-властния характер на държавните функции.
- Дейностите, свързани с реализацията на функциите на държавата освен нормативна уредба имат и определена, конкретна последователност. По този начин те придобиват организационно-процесуална форма.
- Функциите на държавата, като направление на обществения интерес, разкрива и тяхната социална значимост.

Тясната връзка между функциите на държавата и същността и социалното значение на държавата разкрива и тяхното общо социално съдържание. Въз основа на това ние подкрепяме тезата, че държавата не създава, а придава организационен израз на функциите.

Функционалното ниво на проявление на съвременната държава се характеризира с две особености.

На първо място се разширяват дейностите в рамките на отделните функции. В тази връзка наред с останалите се включват и нови функции, които да „покриват“ обществените потребности по начин гарантиращ социална достатъчност в обществото. Актуална е екологичната функция на държавата. Тя включва дейности в обществен интерес относно природните ресурси, както и дейности, насочени към осигуряването на тяхното рационално използване, с цел да се предотврати изчерпването им, влошаване качеството на околната среда и във връзка с това и защита на екологичните права на гражданите.³¹

На второ място се променя характера на функциите. Разширяването на съдържанието на предмета на дейност на функциите произтича от развитието, прогреса на съвременната цивилизация. Съхраняването на етно-социалната общност на конкретното общество налага като публичен интерес осъществяването на нови социални дейности. Тези дейности се изземват от частната сфера и се организират и осъществяват от държавни организации. В

²⁹ Дачев, Л., Държавата като организация, Научни трудове на Русенския университет - 2012, том 51, серия 7, с. 13.

³⁰ Морозова, Л., Теория государство и права, Российское юридическое образование, 2010, с. 86 и сл.

³¹ Раянова, Кр., Конституционни основи на екологичната функция в България, Научни трудове на Русенския университет – 2012, том 51, серия 7, с. 129 и сл.

резултат на възникването на новите идеи и тяхното възлагане на държавни организации, се осигурява задължително образование, включително и на всички етноси, налага се здравеопазване, социално осигуряване и прочие. Осъществява се процес и в обратната насока – публичните дейности се възлагат на частни институции.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Историческото развитие на обществото изисква търсене и създаване на нови форми на политическо устройство. Както споменахме върху съдържанието на функциите на държавата влияят различни фактори. Голямо влияние оказва научно-техническият прогрес. Той може да оказва двойствено въздействие върху функциите на държавата. От една страна държавата трябва и е длъжна да спомага развитието на науката, новите открития и изобретения. От друга страна трябва да се намират законодателни решения за ограничаване негативните последици на научните постижения.

Новите технологии в областта на медицината, генното инженерство, повдигат много нравствени и правни проблеми.

Върху съдържанието и характера на функциите на държавата влияе и международното обстановка. В последните години сме свидетели на процес по увеличаване ролята на международните организации и международните норми във вътрешния живот на отделните държави.

REFERENCES

- Balamezov, St., 1993, General doctrine of the state, Sofia. Sofi-R (**Оригинално заглавие:** Баламезов, Ст., 1993, Общо учение за държавата, София, Издателство: „Софи-Р“).
- Dachev, L., 2012., The state as an organization. -In: Collection scientific works of the University of Rousse 2012 (**Оригинално заглавие:** Дачев, Л. 2012. Държавата като организация. – Във: Сборник научни трудове на РУ, 2012, том 51, серия 7).
- Jelinek, G., 1908, General doctrine of the state, Peterburg, Legal bookstore N.M. Martyanova (**Оригинално заглавие:** Еллинек Г, 1908, Общее учение государство, Ц. Петербург, Издателство: „Юридического книжного магазина Н.К. Мартънова“).
- Kirov, St., 1930, General state law, Sofia (**Оригинално заглавие:** Киров, Ст., 1930, Общо държавно право, София).
- Morozova, L., 2010, Theory of state and law, Russian legal education (**Оригинално заглавие:** Морозова, Л., 2010, Теория государство и права, Издателство: Российское юридическое образование).
- Popoviliiev, M. 1900, Morality, state and law, Tarnovo (**Оригинално заглавие:** Поповилиев, М, 1900, Нравственост, държава и право, Търново).
- Raynova, Kr., 2012, Constitutional bases of the ecological function in Bulgaria, In: Collection scientific works of the University of Rousse 2012 (**Оригинално заглавие:** Раянова, Кр., 2012, Конституционни основи на екологичната функция в България, Научни трудове на Русенския университет – 2012, том 51, серия 7).
- Shamov, M., 2013, The social state - theoretical legal research, Sofia (**Оригинално заглавие:** Шамов, М., 2013, Социалната държава – теоретико правно изследване, София).
- Vladikin, L., 1937, Organization of the democratic state, Sofiq, Siela (**Оригинално заглавие:** Владикин, Л., 1937, Организация на демократичната държава, София, Издателство: „Сиела“).